

Eesti Vabadusvõitlejate Liidu Infoleht

VABA SÕNA

NR 54 DETSEMBER 2025

PÕRGUPÕHJA PUNKRI JUURES MÄLESTATI LANGENUD METSAVENDI

31. detsember 2025

Raplamaal Vana-Vigala külje all asuva Põrgupõhja staabipunkri juures hoiti elus mälestust metsavendadest, kes langesid NKVD haarangus

1947. aastal. Pidulik mälestusüritus toimus kolmapäeva, 31. detsembri hommikul ning sinna oli kogunenud üle saja inimese.

Sõnavõttudega esinesid Eesti Endiste Metsavendade Liidu eestvedaja Heiki Magnus, Märjamaa vallavanem Triin Matsalu, ajaloolased Martin Andreller ja Mati Mandel ning palvuse pidas Lääne praost Kaido Saak. Sõnavõttudes mälestati nii langenud metsavendi kui tõmmati paralleele tänase päevaga.

Mati Mandel kõneles sellest, et vastupanuvõitluse päevalgi peaks rohkem rääkima metsavendlusest ja õpilasvastupanust ning dissiden-

tidestki. Viimasel aastal-paaril on selle päeva raames räägitud suurpõgenemisest, millest on ka vaja rääkida, kuid siiski tuleks rohkem rõhutada ka vastupanu eri vormidele. Samuti sedagi, et kes teab, võib-olla tuleb meilgi veel kunagi vastupanu osutada ja siis on parem teada meie ajalugu.

Martin Andreller kõneles Põrgupõhja metsavendade erinevatest punkrikohtadest ja nende otsimisest aga ka teistest vastupanuorganisatsioonidest, millest täna laiem üldsus veel ei teagi,

Kõneleb Mati Mandel

Kõneleb Martin Andreller

kuid mille liikmed olid samuti põhimõttekindlad ja sirgeselgsed lõpuni ja ei paindunud ka surmaotsust kuulates, vaid otsustasid armu mitte paluda. Martin rõhutab, et jätkuvalt on oluline meenutada ja mäletada neid inimesi, keda nõukogude võim proovis maamuna pealt koos mälestustega nende eksistentsist täielikult pühkida.

31. detsembril 2025 möödus NKVD haarangust Põrgupõhja punkrile täpselt 78 aastat. Lahingus langes kaks metsavenda Jaan Roosi ja Asta Jõesaar ning ülejäänud pääsesid piiramisrõngast välja. Punkri asukohas avati 2007. aastal mälestuskivi.

Ürituse käigus asetati mälestuskivile pärjad ja küünlad. Kõiki kohaletulnuid ootas soe supp ja kringel. Kogu mälestusüritus aasta viimasel hommikul kestis kokku pisut rohkem kui tund aega.

Fotograaf Aare Hindremäe kinkis Eesti Endiste Metsavendade Liidu juhatuse esimehele Heiki Magnusele Eesti graafiku Axel Roosmanni (Aleks Rossmann) graafiliste lehtede kogu „Tuli tuha all“. Graafilistel lehtedel on kunstnik kujutanud Eesti metsavendade vabadusvõitlust sõnas ja pildis. Kogumik on trükitud 1976. aastal Torontos. Heiki omakorda andis kogumiku üle Eesti Mälu Instituudi juhatuse liikmele Martin Andrellerile.

Fotod: Aare Hindremäe

Allikad: Raplamaa Sõnumid ja Martin Andreller.

SEISUKOHTI VENEMAA POTENTIAALSETEST AMBITSIOONIDEST NATO, SH EESTI SUUNAL

Viimasel ajal on ilmunud mitmeid ärevakstegevaid sõnumeid, mis viitavad Venemaa justkui paratamatule peatsele (sõja)tegevusele NATO idaserva riikide – Poola, Baltimaade, sh Eesti suunal. Neist markantseim oli Ukraina praeguseks endise sõjaväeluure juhi **Kõrõlo Budanovi** väide LB Clubi esinemises, kus oli teemaks sõjaohu Euroopale. Budanov hindab, et Venemaa plaanib nüüd Balti riikide okupeerimist juba 2027. aastal, mitte enam 2030. aastal, nagu prognoositi varem. Budanovi sõnul nähakse Poolat praegustes plaanides pigem sõjategevuse platvormina, kuid otsest okupeerimist seal ette nähtud ei ole. (Ukrainska Pravda, 20.12.2025)

Sõjaliste ambitsioonide põhjuseks tõi Budanov „impeeriumi fantoomvalud“ – et Venemaa saaks end taas impeeriumina tunda, peab ta laienema. Euroopa on aga ainus suund, kus Venemaal ei tuleks kohe vastamisi seista Hiina või Ameerika Ühendriikidega.

Budanov on varemgi esinenud mitmete prohvetlike avaldustega ja mitmed tema ennustused pole ka täitunud. Üks asi on planeerimine, teine võimekus plaane ellu viia.

Tuntud sõjablogija **Teet Kalmus** arvab, et ukrainlastel on läbi sellise hirmutamise soov üritada suurendada Ukraina rahalist toetamist, motiveerides seda jutuga, et Ukraina toetamine on odavam kui otsene sõda Venemaaga – kui langeb Ukraina, on Balti riigid ja Poola järgmised.

Teine ärevakstegev sõnum saabus Saksa julgeolekueksperdilt **Roderich Kiesewetterilt**, kes ütles intervjuus ajakirjanik Pinar Atalayle, et

Valgevene territooriumile on asunud militaartreenigutele kuni 360 000 Vene sõjaväelast, mis olevat pannud naaberriigid, eelkõige Baltimaad ja Poola, väga muretsema. „Aastad 2026 ja 2027 saavad piirkonnas olema kriitilised. Kui me need aastad üle elame, mis tähendab keskendudes oma kaitseplaanidele ja säilitades rahu elanikkonna seas, siis jääme me ellu.“ (United24media, 16.12.2025).

Leedu erukolonel **Vaidotas Malinionis** ütles aga intervjuus TVP World'ile 17. detsembril teemat kommenteerides, et tegemist ei ole pehmelt öeldes korrektse väitega, pigem libauudisega. Vene sõjaline kohalolek Valgevenes on limiteeritud mõnetuhandelise mehega, kes on keskendunud peamiselt logistikale ja toele, mitte lahingoperatsioonidele. Teade sadadest tuhandetest Vene sõduritest tuleneb pigem valest interpretatsioonist või puudulikest teadetest, mitte luureveast. Kuigi Venemaal hetkel puudub võime avada uus front NATO vastu seoses sõjaga Ukraina vastu, Malinionis siiski hoiatab Venemaa poolsete hübriidähvarduste eest, mille hulka kuuluvad desinformatsioon, sabotaaž, ja piiratud provokatsioonid.

Üheks selliseks provokatsiooniks või testimiseks võib pidada piiririkumise hõljukiga Narva jõel Vasknarva muulil, kus Venemaa piirivalvurid viibisid 17. detsembri hommikul kell 10 loata Eesti territooriumil. Hõljuk peatus muuli juures ning sellest väljus kolm piirivalvurit, kes liikusid jalgsi mööda muuli. Selle käigus ületasid Vene Föderatsiooni piirivalvurid kontrolljoont suu-

naga Venemaalt Eestisse ning tagasi muuli Venemaa-poolsesse kaldasse. Pärast seda naasid piirivalvurid oma hõljuki juurde ning liikusid sellega Venemaa-poolsesse kaldasse.

Eesti välisminister **Margus Tsahkna** ütles, et parim vastus Venemaa piiride kompamisele on Ukraina toetamine ning Venemaale suurema poliitilise ja majandusliku surve avaldamine. (Õhtuleht, 18.12.2025).

Arutuse all on välisministeeriumis olnud ka võimalus, et Venemaa saadab Eestisse niinimetatud väikesed rohelised mehikesed. „Kui Vene väikesed rohelised mehikesed peaksid ületama Eesti piiri, kasutataks nende vastu surmavat jõudu,“ ütles välisminister Tsahkna intervjuus Poola meediale. Samuti on välisminister varem lubanud alla tulistada Venemaa sõjalennukid, mis ohustavad Eesti riigi julgeolekut. (eestinen.fi, 25.12.2025)

Sotsiaalmeedias, eelkõige videote kanalil YouTube, on Venemaa ähvarduste teemal viimasel ajal esinenud mitmed kommentaatorid, kes on eelkõige tuntuks saanud Vene-Ukraina sõja igapäevase kajastamisega.

Trumpi suhtes pikalt kriitiline olnud youtuber **Jake Broe** esitas oma videos 30. novembril küsimuse, kas NATO kaitseb Balti riike kallaletungi korral. Kas me saame usaldada oma partnereid kriitilisel momendil?

Broe on väga pessimistlik ja väidab, et USA ei hakka kaitsma NATO idatiiva riike Venemaa rünnaku korral. President Donald Trump annab oma sõjaväele korralduse mitte midagi teha. Trump imetleb Putinit. Ametlik USA poliitika on, et Balti riigid tuleb hüljata. Trump tahab venelastega äri ajada. Kui Ukraina ei pea vastu, peavad olema Baltimaad valmis oma elanikkonna evakueerima. Kui Euroopa riigid omavad poliitilist julgust, tulevad nad võib-olla Balti riikidele appi, rääkis Broe.

Youtuber **Denis Davydov**, samuti terav Trumpi kriitik, kommenteeris oma videos 21. detsembril USA luureraportit Venemaa plaanide kohta, mida levitas uudisteagentuur Reuters.

USA luureraportite järgi plaanib Vene president Vladimir Putin vallutada kogu Ukraina ning hõivata ka Euroopa need riigid, mis olid Nõukogude Liidu poolt okupeeritud. Artiklis märgitakse, et luurehinnangud on tugevas vastuolus president Donald Trumpi ja tema läbirääkijate ametlike avaldustega, mille järgi tahab Putin sõja rahumeelset lahendust.

Oma nime all kommenteeris väiteid esindajatekoja luurekomitee demokraadist liige **Mike Quigley**, kelle sõnul on luureandmed alati näidanud, et Putin ei soovi praegu vallutatuga piiruda. „Eurooplased on selles veendunud ja poolakad on täiesti veendunud,“ lisas Quigley. „Balti riigid arvavad, et nemad on järgmised.“

USA luurekoordinaator **Tulsi Gabbard** jõudis Reutersi väiteid kiiresti valedeks ja propagandaks nimetada. „Reuters toetab teadlikult sõjaõhutajaid, kes tahavad õõnestada president Trumpi väsimatuid jõupingutusi verise sõja lõpetamiseks,“ kirjutas Gabbard sotsiaalmeedias. „On ohtlik, et te propageerite seda võltsnarratiivi selleks, et president Trumpi rahupüüdlust blokeerida ja levitada inimeste seas hüsteeriat ja hirmu – et nad hakkaksid toetama sõja eskaleerimist, mis on NATO ja EL-i tegelik soov, selleks et tõmmata USA relvajõud otsesse sõtta Venemaaga,“ kirjutas Gabbard. Ta lisas, et Quigley ja teised poliitikud on saanud USA luurelt hoopis briifinguid, mille järgi soovib Venemaa välita laiemat sõda NATO-ga. „Samuti leiab USA luure seda, mida on näidanud ka viimased aastad: Venemaa saavutused lahinguväljal viitavad, et neil ei ole praegu võimet kogu Ukraina vallutamiseks ja okupeerimiseks, rääkimat Euroopast,“ lisas Gabbard. (Delfi, 21.12.2025)

Denis Davydov ütles seda kommenteerides, et Tulsi Gabbard on Kremli käsilane (*Russian asset*), ning tema väiteid ei maksaks tõsiselt võtta. Davydov räägib ka, et Euroopa maad on valmistumas võimalikuks sõja eskaleerumiseks. Venemaa on juba tegemas provokatsioone Euroopa maade vastu. Venelastel on tohutud ressursid. Sõda Ukrainas on venelastele igavene,

nad ei kavatse peatuda. Putin otsivat vabandust alustamaks uut suurt sõda, nt et lääneriigid ei respektuari Venemaad piisavalt. „Balti riikidel ei olevat piisavalt elanikkonda ja sõjajõudu Venemaa vastu sõdima,“ ütleb Davydov. NATO on lubanud kallaletungi korral hõivata Kaliningradi oblasti. Venemaa seepeale lubab kasutada taktikalist tuumarelvat. Mida selle vastu teha? Davydovi arvates ei hakka NATO vastuseks Balti riikide ründamisele Kaliningradi hõivama. Davydov on peaaegu kindel, et Venemaa rünnak Baltimaade vastu tuleb.

Olgu siinkohal ära toodud USA kaitseministri **Pete Hegsethi** seisukoht ühes kõnes detsembrikuu alguses, milles ta märkis, et Ameerika Ühendriigid eelistavad aidata liitlasi, kes panustavad ka ise oma kaitsele. Teiste seas tõi ta esile ka Balti riigid. (Postimees, 7.12.2025)

USA suunalt on tulnud teisigi positiivseid noote Balti riikidele. 2025. a märtsis kirjutas USA välisminister **Marco Rubio** alla korraldusele taastada peale ajutist pausi julgeolekuabi Balti riikidele. Oktoobris kiitis senat heaks USA riigieelarve kaitsekulutuste osa, mis sisaldab ka Balti julgeolekualgatuse (BSI) rahastamist, mille kaudu on USA varem toetanud Eesti, Läti ja Leedu kaitsejõudude tugevdamist sadade miljonite dollaritega. Väljaanne Kyiv Post märkis, et otsust saab pidada oluliseks kinnituseks USA pühendumusest oma Ida-Euroopa liitlastele, mis annab Balti riikidele oluliselt tugevdatud julgeolekulubaduse ning pakub uusi vahendeid Venemaa agressiooni vastu võitlemiseks. Aastatel 2026–2027 eraldatakse igal aastal Balti riikidele USA eelarvest 350 miljonit dollarit. See on kolmandiku võrra suurem kui eelneval kolmel aastal. Senati eelnõu annab ka konkreetselt loa mitmikraketiheitjate HIMARS tarnimiseks Balti riikidele, mis lihtsustab oluliselt Balti riikide kiiret relvastumist ja Ukraina toetamist, märkis Kyiv Post. (ERR, 10.10.2025)

Venemaa teoreetilised võimalused

Üldine arvamus on, et võimalik vaherahu Ukrainas võib suurendada Venemaa tähelepanu Balti riikidele. Kremlil olevat Ukraina vaherahu korral juba plaanid kiireks ümberrelvastumiseks ja vägede kiireks ümber paigutamiseks.

Balti riigid on ka kiiresti oma piiri kindlustamas. Seda on jõutud juba nimetada Maginot' liin 2.0. Eriti tugeva piiritõkke idapiirile on rajanud Poola. Idapiiri kindlustused koosneksid erinevatest rajatistest, sh punkreid, tankitõkked, jalaväemiinid, sensorid, mis jälgiksid kõigvõimalikke liikumisi ja võimaldaks kaitsejõududel kiiresti reageerida. Eesmärk on kallaletungi korral tekitada nn tapjatoonid (*killzones*), milles häviks 70-80% vaenlase elavjõust. Kui Venemaa üritab liikuda lääne vastu, saab see olema eriti verine ja kurnav.

NATO vägede alaline kohalolek on Tallinna, Riia ja Vilniuse jaoks prioriteet. Balti riigid on ka järsult kasvatanud kaitsekulutusi, mis ulatub juba pea 5% sisemajanduse kogutoodangust.

Venemaa võib olla arvamisel, et NATO 5. artikkel ei pruugi rakenduda Balti riikide ründamise korral. Balti riikide kaitsmine on NATOle geograafiliselt üsna keeruline väljakutse. Kontseptsiooni kohaselt peaksid Balti riigid sõjaliselt vastu pidama kaks nädalat, kuni NATO jõud tuleksid appi. Arvutisimulatsioon näitab, et NATO väed jõuaksid Venemaa rünnakute korral Balti riikidele appi kümne päevaga. Leedu väed suudaksid selle aja vastu pidada juhul, kui riigikaitsele panustatakse kümme miljardit eurot. (Objektiiv.ee, 23.10.2024)

Üheks punktiks, kus sõjaline konflikt võib puhkeda on Poola Suwałki koridor, teine koht on Eesti, kus on suur vene vähemus. Putin võib väita et venelasi rõhutakse. Sama retoorikat kasutati Ida-Ukraina puhul. Võidakse saata väikesed rohelised mehikesed.

Samas tuleb tõdeda, et hetkel ja lähiajal on pea kõik võitlusvõimelised Vene üksused suunatud Ukraina vastu, Valgevenes on venelastel vaid mõned tuhanded sõjaväelased, sõjajõud

Peipsi järve taga on ka limiteeritud. Seni, mida Venemaa suudab Läänemere piirkonnas teha, on hübriidrännakud, nt merekaablite läbilõikamine. Hübriidrännakutega üritab Venemaa testida Baltimaade ja Poola ning Rumeenia valmisolekut ning hirmutada avalikkust.

Eesti kaitseplaan

27. detsembril k.a. ilmus err.ee lehel pikem analüüs **mõttekojalt** ECFR, kelle seisukoht on et Venemaa ei suudaks lähiajal Eestit rünnates edu saavutada. Venemaal võtab pärast sõja lõppu Ukrainas viis kuni kümme aastate, et ennast uueks rünnakuks valmis panna.

Tuukse esile ka Eesti ja tema NATO liitlaste kasvanud suutlikkuse ning tõdevad, et Vene rünnakuga suudetaks toime tulla ka isegi ilma USA olulise toetuseta.

Eesti kaitsevõimet kirjeldades nimetavad raporti koostajad selle kolme põhikomponenti: võimekas suurtükivägi; õhukaitse, sealhulgas droonitõrjevõimekus ning ühiskonna võitlusvalmidusele ja mobilisatsiooniväele tuginev totaal-kaitse.

Eesti suurtükivõime hõlmab lisaks Lõuna-Koreast ostetud liikursuurtükkidele K9 Kõu endas ka mobiilseid mitmikraketiheitjaid HIMARS ning suuri täpislaskemoona varusid. Igasuguse sõjalise konflikti korral kasutatakse suurtükiväge agressori edasiliikumise takistamiseks, tema varustusliinide, logistika ja varude hävitamiseks, kusjuures Eesti saab oma kaitset planeerides ette valmistada juba eelnevalt kindlaksmääratud sihtmärgid.

Eesti õhukaitse põhineb koos Lätiga soetatavatel IRIS-T õhutõrjesüsteemidel, idapiirile rajataval droonikaitasel, mille koosseisus on nii sensorid, droonivastased süsteemid ja vaatlusdroonid. Lisaks on Eesti taotlenud NATO-lt õhutõrjesüsteemi Patriot ning otsib veel ka muid võimalusi oma õhuruumi kaitsmiseks, sealhulgas ballistiliste raketide vastu. Eestis nagu ka teistes Balti riikides teevad praegu õhuturvet NATO riikide hävitajad, aga Eesti tugevdab ka ise jõudsalt

oma radarivõimet, märkisid ECFR-i eksperdid.

Kolmanda sambana Eesti kaitsesüsteemis töid autorid esile totaalkaitse, milles lisaks pidevalt teenistuses olevale 7000 sõjaväelasele on valmis kiirelt võitlusse asuma umbes 38 000 Kaitseliidu võitlejat ning mobilisatsioonivarus on 40 000 väljaõpetatud reservväelast. Kokku on Eestil seega sõjaks valmis 85 000 kodanikku.

“Kokku on need meetmed juba muutnud Eesti positsiooni. Riik ei sõltu enam täielikult NATO abilubadusest, vaid on võtnud sihiks igasuguse sissetungija eesmärkide nurjamise juba enne, kui liitlasväed kohale jõuavad – see on strateegia, millel on Ukraina lahingute kogemuste valguses sõjaline mõte,” tõdesid analüüsi autorid.

Eelnevat välja tuues teevad autorid ülevaate Ukrainas käiva Vene agressioonisõja õppetundidest, mis oleksid asjakohased ka Eesti kaitse planeerimisel.

Esmalt rõhutavad nad teada-tuntud tõde, et kaitse nõuab vähem ressursse kui rünnak. Kui Ukraina on kasutanud miinivälju ning mitmekihilisi tõkestusribasid, odavaid ründedroone ning eelsihitud suurtükituld ründaja manööversõja pidurdamiseks, siis sama saab teha ka Eesti. Metsase maastikuga ja tehnika jaoks väheste läbi-pääsuteedega Eesti võib sellisena saada ründaja jaoks surmalõksuks, leiavad autorid, lisades, et Venemaa ei ole pea neli aastat Ukrainas peetud sõja jooksul suutnud seda probleemi lahendada.

Teiseks toovad analüüsi koostajad uuesti esile suurtüki- ja raketiüksuste tähtsuse ning viitavad Ukraina edule Vene soomuskolonnide purustamisel selliste kauglöökidega.

Kolmandana nimetatakse raportis droone ja varitsevat ründemoona, mille kasutamine on muutnud rindepiirkonna mõlemal pool kokku-puutejoont nn surmatsooniks, kus kumbki pool ei saa tegutseda, peatades sisuliselt sõjategevuse mõneski lõigus.

Venemaa agressioonisõja õppetunnid annavad alust öelda, et väiksed, aga hästi ettevalmistatud riikidel on nüüd parem võimalus tõrjuda suuremat ja tugevamini relvastatud vaenlast ning seda

näitavad ka kolm eelnimetatud aspekti, leiavad analüüsi autorid.

Lähemalt loe: <https://www.err.ee/1609893925/mottekoda-ecfr-venemaa-ei-suudaks-lahiajal-eestit-runnotes-edu-saavutada>

Lõppenud aasta augustis Eesti suursaadikuks Iisraelis nimetatud **Andres Vosman** kirjeldab, kui keeruliseks muutub Ukraina sõja lõpp Venemaa jaoks, milliseks muutub Venemaa Vladimir Putini surma järel ja miks Venemaa kardab USA presidenti Donald Trumpi. Ta ütleb, et Putinil puudub hetkel ambitsioon rünnata Balti riike ning Eesti ei ole osa Putini *rusски mir*'i nägemusest.

Konventsionaalne sõda Eesti vastu ei ole eri põhjustel lähiajal väga tõenäoline. Aga peame selleks valmistuma, kuna elame haige ja loomult agressiivse riigi kõrval.

Mis puudutab Ukrainat ja Ukraina luurejuh-

tide öeldut Baltikumi kohta mitte ainult sellel aastal, vaid ka varem, siis see on suuresti tingitud soovist tekitada Läänes teatud kiireloomulisuse või akuutsuse hoiak, mis paneks neid jõulisemalt Venemaaga tegelema. Nii et oleme natuke justkui kaasnev kahju. (Eesti Ekspress, 3.01.2025)

Kokkuvõttes võime tõdeda, et hetkel ja lähiaastatel võime siin NATO idatiival siiski rahu-likult hingata ja oma tavalist elu edasi elada, kartmata, et sõda võiks reaalselt Eesti pinnale tulla. Selle tagavad mitmed ülalnimetatud aspektid, eriti aga NATO vägede jätkuv siinviibimine. Kõikvõimalikeks ebameeldivusteks tuleb valmis aga igal ajal olla ja võimalike ohtudega pikemalt ette arvestada. Rõhutada tuleb ka Balti riikide (ja ka teiste kommunismi ikkes elanud rahvaste) elanike senisest kõrgemat moraali vastu hakata, omades kogemust okupatsioonist. 1939. aasta kordumist ei taha enam keegi!

20. OKTOOBER – ANTS KALJURANNA SÜNNIAASTAPÄEV

20. oktoobril oli 108. sünniaastapäev metsavend Ants Kaljurannal, tuntud ka legendaarse hüüdnimega Hirmus-Ants. Tema sümbolse hauakivi ette Mikhli kirikuaias viis lilled ja küünlad Kaitseliidu Pärnumaa maleva Soontagana malevkonna esindus.

Oleme tänulikud!

Alljärgnevalt lõik Mati Mandeli raamatust:

“Veel mäletab pikka sirget Antsu Patarei kambrikaaslane Juhan Maidlo (sn 1930). Juhani mäletamist mööda kohtunud Ants jalutuskäigul Patarei hoovil korra ka juba arreteeritud emaga. Ema olnud samuti pikka kasvu, pikk must mantel seljas. Neil õnnestunud omavahel ka mõned lau-

sed vahetada. Pärast märganud Juhan Antsu silmis pisaraid. Muidu olnud aga just Ants see, kes mõningaid oma saatusest masendunud kambrikaaslasti julgustanud ja neile optimismi süstinud. Talle arvatavalt määratavas surmanuhtlusesse suhtunud ta juba ette rahulikult. Maidlole oli aga Ants öelnud, et küllap Juhani-sugusel väga noorel mehel õnnestub jälle ka vaba Eestit näha. Ka tribunalist tulles näinud ta välja täiesti rahulikuna. Küll aga olnud tal kaenlas mitu paari vil-laseid kootuid kindaid, mis olid saadetud talle naiste kambritest. Peatselt peale tribunali viidud Ants ühiskambrist ära.

Niisiis ei olnud Hirmus-Ants murdunud ka Patareis. Ta jäi sirgeselgeks lõpuni.”

11. NOVEMBER – RELVARAHU PÄEV TALLINNA KAITSEVÄE KALMISTUL

Tallinnas Kaitseväe kalmistul peeti 11. novembril relvarahu päeva puhul mälestustseremoonia, kus asetati langenud Briti meremeeste hauakivide juurde pärjad.

Relvarahu päevaga tähistatakse Esimese maailmasõja lõppu. Päeva juurde käiva mälestustseremooniaga meenutatakse aga neid, kes on langenud oma kodumaa kaitsel nii lõppenud kui ka käimasolevates relvakonfliktides.

Relvarahu päeva sümboliks on punane mooniõis, mis meenutab lahinguid Flandrias. Just seal,

mooniväljade keskel, olid Esimese maailmasõja ühed hullemad lahingud.

Eestis korraldatakse relvarahu päeva mälestustseremooniat Suurbritannia saatkonna eestvedamisel.

Briti suursaadik Eestis 2012–2016 Chris Holtby on öelnud, et see on loodud päevana, kus kõik meenutavad igaüht, kes on surnud relvakonfliktides. „11. november on üle maailma tunnustatud päevana, mil kõik avaldavad austust nendele, kes on sõdades surnud.“

14. NOVEMBER – KAITSEVÄE 107. AASTAPÄEV

Tallinna Kaitseväe kalmistule asetati 14. novembril kaitseväe 107. aastapäeva tseremoonial pärjad langenud kaitseväelaste mälestuseks. Eesti Kaitsevägi loodi 11. novembril 1918, kui moodustati Eesti Rahvavägi. Seda kuupäeva peetakse kaitseväe ametlikuks sünnipäevaks.

Kaitsevägi on Eesti riigi sõjaline organisatsioon, mille ülesanne on kaitsta riigi iseseisvust ja territooriumi, koolitada ajateenijaid ja reservväelasi ning toetada liitlastega koostööd nii Eestis kui rahvusvahelistel missioonidel.

Samal päeval tähistas 1. jalaväebrigaad Eesti

kaitseväe 107. aastapäeva piduliku rivistusega Tapa ja Jõhvi linnakus, kus ergutati silmapaistvaid teenistujaid.

„Eesti kaitsevägi sündis esimese maailmasõja lõpus ja vähem kui kaks nädalat hiljem olid meie esiisad jällegi sõjas, meie iseseisvussõjas,“ ütles 1. jalaväebrigaadi ülem kolonel Tarmo Kundla. „Võime öelda, et nii kaitsevägi kui Eesti Vabariik sündisid sõjas nendel väga keerukatel aegadel. Ilma kaitseväeta polnuks meil iseseisvat riiki ja vastupidi. Venemaa agressioon iseseisva Ukraina riigi vastu näitab, et Venemaa imperiaalsed huvid

ei ole kuhugi kadunud ning samuti ei ole kuhugi kadunud ka oht meie iseseisvusele. Ja kui peaksime oma riiki sõjaliselt kaitsma, teeme me seda üheskoos liitlastega ja rahvaga edukalt. Elagu Eesti kaitseväge.“

1. Eesti jalaväepolk, kelle õigusjärglaseks tänast 1. jalaväebrigaadi loetakse, moodustati 25. aprillil 1917. Üksus võitles aastatel 1918–1920 Vabadussõjas. Tänapäevane 1. jalaväebrigaad on kaitseväge peamine manööverüksus, kuhu kuulub

enamik ajateenistuse jooksul väljaõpetatavatest üksustest.

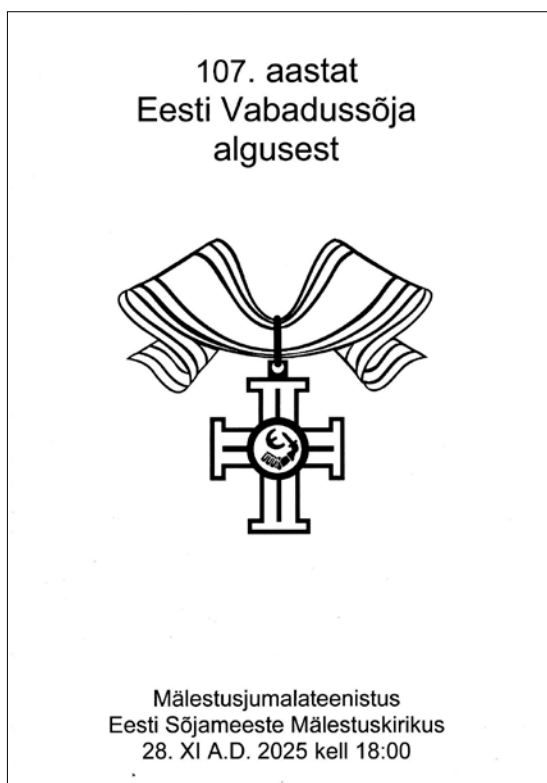
Brigaadi koosseisu kuulub elukutselistest kaitseväelastest koosnev kiirreageerimisvõimega Scoutspataljon, liitlaste lahingugrupp, Kalevi ja Viru jalaväepataljonid, lahinguteeninduspataljon, pioneeripataljon, õhutõrjepataljon, tankitõrjekompanii ning staabi- ja sidekompanii.

mil.ee

28. NOVEMBER – VABADUSSÕJA ALGUSE AASTAPÄEVA TÄHISTAMINE

28. novembril möödus 107 aastat Vabadussõja algusest.
Seda sündmust tähistati pidulikult mitmel pool Eestis.

TORIS EESTI SÕJAMEESTE MÄLUSTUSKIRIKUS toimus selle päeva tähistamiseks tšünupalvus kontserdiga.

Esindatud oli Tallinna Jakob Westholmi Gümnaasiumi liputoimkond. Westholmi gümnaasiumi õpilased Anette Helila ja Anni-Karoliina Kurgpõld lugesid ette Vabadussõjas osalenud Hugo Treffneri Gümnaasiumi vilistlase Arno Raagi luuletuse 1932. aastast „Koolipingist Vabadussõtta“.

Tori kalmistu Vabadussõja ausambale asetati mälestuspärjad.

Marko Nuut tervitab Sindi muuseumisse sisenejaid Eesti Lipu Seltsi Sindi osakonna piduliku lipuga auvalves seistes.

VABADUSSÕJA ALGUSE PÄEVA TÄHISTATI KOGUNEMISEGA SINDI MUUSEUMIS

Muuseumisse sisenejaid tervitas Marko Nuut MTÜ Eesti Lipu Seltsi Sindi osakonna piduliku lipuga auvalves seismisega. Kristiina Anufrieva tänas seltsi Sindi osakonna nimel kohale tulnuid, kelle jaoks on meie kodumaa ajaloo mälus säilitamine tähtis.

„28. novembril möödub 107 aastat Vabadussõja algusest. See on päev, mille juurde me ikka ja jälle tagasi tuleme austusest nende inimeste

vastu, kes meie Eesti, meie rahva, meie kultuuri nimel oma elu andsid,” lausus õhtujuht Kristiina Õhtutundi alustades.

*Fotod: Urmas Saard
kylauudis.ee*

28. novembril mälestati seoses Vabadussõja alguse 107. aastapäevaga **TALLINNA KAITSEVÄE KALMISTUL** Vabadussõjas langevuid, asetati pargi ja peeti päevakohaseid kõnesid.

Siinjuures tuleb eraldi toonitada, et Vabadussõja alguses mängisid vastupanu organiseerimises ja mobilisatsiooni õnnestumises väga tähtsat rolli just gümnasistid ja üliõpilased.

Sõnavõttudega esinesid:

Kesklinna linnaosa vanem Ahti Kallikorm

Eesti Vabadusvõitlejate Tallinna Ühenduse juhatuse esimees Tiit Pöder.

Erakonna Isamaa Rahvuslaste ühenduse esimees Tarmo Kruusimäe

29. NOVEMBER – KONVERENTS EESTI METSAVENDLUSEST

29. novembril 2025 toimus Iisaku Kihelkonna Muuseumi ja Eesti Akadeemilise Sõjaajaloo Seltsi koostöös Metsavendluse teemaline konverents.

Kava oli järgmine:

- 11.00–11.05 Avasõnad
- 11.05–11.50 Kes on metsavennad ja mis on metsavendlus –
PhD Peeter Kaasik
- 11.50–12.45 Metsavennad Eesti sõjaajaloos – Martin Herem
- 12.45–13.30 Kohvipaus
- 13.30–14.15 Eesti metsavendluse areng 20. sajandil / Metsa-
vendlus Eestis aastatel 1940–1941. Suvesõda –
Olavi Punga
- 14.15–14.30 Kohvipaus
- 14.30–15.15 Lemmaku metsavendade mälestuseks –
Sander Sabolotni
- 15.15–15.45 Aruküla punkrilahing 1946 – Aart Nõmm
- 15.45 Konverentsi lõpetamine

30. NOVEMBER / 4. DETSEMBER – OTTO STRANDMANI 150. SÜNNIAASTAPÄEVALE PÜHENDATUD MÄLESTUSÜRITUSED

150 aastat tagasi, 30. novembril 1875, sündis Virumaal Otto August Strandman. Strandmanist sirgus Eesti poliitikataeva üks eredaid tähti, kes koos Jüri Vilmsiga asutasid Eesti Tööerakonna, ta oli kahekordne Eesti valitsusjuht (nii peaministri kui riigivanemana), kõige esimene Riigikogu esimees, minister neljas erinevas valitsuses ja muidugi diplomaat.

Mälestuspuhk Tallinna Siselinna kalmistul

Riigivanema sünnipäeval, 30. novembril kell 14 korraldas MTÜ Konstantin Pätsi Muuseum mälestuspuhu Strandmani haual Tallinna Siselinna Kaarli kalmistul. Mälestustalitusel osalesid presidendi kantselei, riigikogu, riigikantselei, välisministeerium ja Strandmani perekonna esindajad, samuti Eesti Lipu Seltsi, Memento, Eesti Eruohvitseride Kogu ja Eesti Vabadusvõitlejate Liidu liikmed ning J. Westholmi Gümnaasiumi noored.

Strandmani hõbemünt ja konverents

4. detsembril 2025 kell 15 esitleti Riigikogu Valges saalis riigivanem Otto Strandmani hõbemünti. Hõbemündi kujunduse autor on Tanel August Lind. Mündil on Otto Strandmani portree ning mündi nimiväärtus – 15 eurot.

Strandmani haual.

Müüdi esikülge kaunistavad Eesti suur riigivapp, tekst „Eesti Vabariik“, aastaarv 2025 ja Otto Strandmani allkiri.

Enne hõbemüüdi esitlust toimus Otto Strandmanile pühendatud konverents. Põhiettekande tegi elulooaamatu „Otto Strandman. Elulugu ja elu lugu“ autor Kalev Kukk.

Riigivanem O. Strandmani tähendus

Piltlikult öeldes sikutas riigivanem Otto Strandman Eesti ühiskonna agraarajast moodsesse aega, so õigusriigi ja demokraatia rüppe. Tema energilisel juhtimisel sõudis Eesti majandus idaturu kammitaist välja, raha viidi kulla standardile ning orienteeruti Lääne- ja Kesk-Euroopa turgudele.

Strandman oli tark ja elukogunud riigijuht, kelle 1921. aastal väljendatud sõnad juhivad meid ka täna:

“Kõikide ilusate sõnade peale vaatamata, annavad rõhujad rahvad rõhututele enesemääramise õiguse ainult olude sunnil, hambaid kiristades. Sellepärast peavad need rahvad, kes praeguses poliitilises keerus oma iseseisvust saavutanud, valvel olema, et mitte sellest jälle ilma jääda. Võib olla kindel, et leitakse vabandus iga suguseks pealetungimiseks. Ja kui ei peaks leitama, siis talitatakse ka ilma selleta!”

Otto Strandmani isiklik elu oli täis katsumusi. Viimaseks pea-tükiks selles on Eestit okupeerinud Nõukogude Liidu julgeolekuasutuse NKVD kutse ülekuulamisele 5. veebruaril 1941. Strandman mõistis, et tagasiteed sealt ei ole. Ta korraldas 4. veebruaril 1941 oma lähedastele lõuna-

söögi Kadapiku talus ning seejärel võttis endalt elu. Strandman on ainus Eesti Vabariigi riigivanem, kes maeti Eestimaa kodumulda.

riigikantselei.ee

1. DETSEMBER – MÄLESTATI 1924. AASTA PUNASTE DETSEMBRIMÄSSU OHVREID

1. detsembril toimus Tondipoiste ausamba juures Tallinna gümnaasiumide ja isamaaliste noorte organisatsioonidega pidulik lipuvalve, millega mälestati 1. detsembril 1924 riigipöördekatse mahasurumise käigus langenud kadette.

Käesoleval aastal möödus nendest sündmustest 101 aastat. Meenutati sangareid ja asetati pärjad ausamba jalamile.

6. DETSEMBER – SOOME VABADUSE JA EESTI AU EEST!

Soome Vabariigi 108. sünnipäeva puhul korraldas Tallinna Metsakalmistul Soomepoiste memoriaali juures traditsioonilise mälestusürituse Soome Vabariigi Suursaatkond. Esmalt asetati sinivalged ja sinimustvalged väikelipud soomepoiste kalmudele. See on uus traditsioon, mille algatasid eraisikud, Soome sõjaveteranide

toetajad, Soome Instituut, Kaitseliit, vabatahtlikud ja teised veteranide pärandi toetajad.

Seejärel asetati saatkonna pärg Soomepoiste mälestusmärgile.

„Me ei unusta!“, öeldakse Soome Suursaatkonna Facebooki postituses.

8. DETSEMBER – MÄLESTUSKÜÜNAL ÕPPURSÕDURILE

8. detsembril 1918 langes Vabadussõjas Reaalkooli õppursõdur Harald Triegel. Reaalkoolil on kombeks käia igal aastal sel ajal Siselinna kal-

mistul tema haua juures ja süüdata mälestusküünel. Üks kõikide, kõik ühe eest!

12. DETSEMBER – Kaitseväe kalmistul mälestati Vabadussõjas langenud Briti mereväelasi

12. detsembril peeti kaitseväe kalmistul Vabadussõjas osalenud Briti eskaadri Ees-
tisse saabumise 107. aastapäeva mäles-
tustseremoonia.

“Meil on kohustus meeles hoida neid,
kes on andnud oma elu selle eest, et me
saaksime täna vabas Eestis elada. Just seda
kohust me täidame mälestades ka Briti
sõdureid, kes langesid Eesti Vabadussõja
ajal,” ütles mereväe kaplan vanemleitnant
Mikk Leedjärv.

“Täna me mõtleme tänutundega neile
liitlastele Ühendkuningriigist, kes meile 107 aas-
tat tagasi Vabadussõjas appi tulid. Kahjuks oli
ka neid, kes oma elu siia jätsid, seega mälestame
ja austame kõigi nende panust meie vabaduse
hoidmisel,” ütles mereväe kaplan vanemleitnant
Mikk Leedjärv.

Tseremooniast võtsid osa Ühendkuningriigi
suursaatkond, diplomaatiline korpus, Kaitseliidu
meredivisjon, Eesti Eruohvitseride Kogu ja Eesti
mereväelased.

107 aastat tagasi saabusid Tallinna lahele Briti
sõjalaevad, et kaitsta Vabadussõjas Tallinna

Venemaa Balti laevastiku eest. Briti eskaadri
saabumist 1918. aastal käsitletakse kui Ühend-
kuningriigi ja Eesti vahelise koostöö algust.

Briti sõjalaevade osalus oli tähtis ka 1918.
aasta 26. ja 27. detsembril toimunud mere-
sõjalisel operatsioonil, kus vaenlaselt võeti ära
miiniristlejad Spartak ja Avtroil.

Miiniristlejate üleandmine Eesti merejõudu-
dele tugevdas märkimisväärselt Eesti laevastiku
võimekust iseseisvate operatsioonide läbivi-
misel.

Kokku tegutses Vabadussõja ajal merel 274
erinevat Briti laeva ning üle 250 Eesti aluse.

Eesti vabaduse eest või-
deldes langes 111 Briti
mere- ja õhuväelast.

Briti sõjalaevastik
avaldas oma panusega
tugevat mõju Vabadus-
sõja käigule – osutatud
abi oli sõjast ja revolutsioonidest kurnatud Ees-
tile oluline nii poliitiliselt
kui ka majanduslikult.

mil.ee

12–14. detsember – Raplamaa metsavendade mälestusüritused

Reede pärastlõunast kuni pühapäeva pärastlõunani toimusid Raplamaa erinevates kohtades mälestusüritused. Kui reedel koguneti Eidapere lähedale Saaliste punkrikoha juurde, siis pühapäeval Rapla kirikuaeda. 14. detsembril 2025 möödus 76 aastat punkrilahingust Eidapere lähisel, kus hukkusid metsavennad: Richard Ottomar Saaliste, 33-aastane Ilse Alide Saaliste, 26-aastane Arthur Elmar Saaliste, 36-aastane Helje Ainsalu, 26-aastane Elmar Toomingas, 44-aastane.

Samuti mälestati kirikuaias 9. detsembril 1945 langenud Hageri kihelkonna metsavendi. Ohulepa Miku talu peremees Johannes Põldmets, 51-aastane, ja tema neli poega, Johannes Eduard Põld-

mets, 27-aastane Heinrich Põldmets, 25-aastane Voldemar Põldmets, 23-aastane Oskar Põldmets, 20-aastane ning Liigitse talust vennad Rudolf Reinhold, 27-aastane Oskar Reinhold, 25-aastane.

Sündmuse tegi erakordselt eriliseks asjaolu, et Eesti Endiste Metsavendade Liit tunnustas mälestussündmusel proua HELMI ROOST'i, kes oli koos isa ning vendadega metsas ja hiljem end sugulaste juures varjas. Ta tuli enne lahingut välja ja varjas end edasi erinevate sugulaste juures, kuna temal sündis 7. detsembril esimene laps. Helmi Roost on sündinud 30.12.1923.

*Fotod: Aare Hindremäe
Metsavennad Facebook*

19. DETSEMBER – Viru jalaväepataljon tähistas 108. aastapäeva

Viru jalaväepataljon tähistas reedel, 19. detsembril Jõhvis jalutuskäigu ja rivistusega linna keskväljakul oma 108. aastapäeva.

„6. detsembril 1917. aastal loodi Vene revolutsiooni kee-
rises meie pataljoni eelkäija,
4. Eesti jalaväepolk. Juba
vähem kui aasta hiljem lan-
ges sellele üksusele haruldane
au ja kohustus – astuda 28.
novembril 1918. aastal alanud
Vabadussõjas esimese üksu-
sena Narvas võitlusesse Eesti iseseisvuse eest.
Üle kahe nädala pidas 4. jalaväepolk võitlust
endast kordades ülekaalukama vastasega, olles
ise kehvalt relvastatud, varustatud ja mehitatud.
Meie pataljoni eelkäijad võitlesid Vabadussõja
algusest kuni lõpuni haruldase kohusetunde ja
julgusega, mida toitis vabadusevaim ning usk
õigusesse oma kodumaa pinnal vaba rahvana
elada,“ ütles Viru jalaväepataljoni pataljoniülem
kolonelleitnant Margus Sander.

„Me peame olema tänulikud oma esiisadele
nende ennastsalgava võitluse eest ja pidama

meeles, et meil on vaja teha
kõik, et olla nende väärilised.
Täna olema meie need, kes
peavad vajadusel võitlema ja
võitma ning meil on meie eel-
käijaga võrreldes palju eeliseid
– me oleme hästi relvastatud,
varustatud ja väljaõpetatud,“
lisis kolonelleitnant Sander.

Peale rivistust toimus Jõhvi
Mihkli kirikus aastapäevatee-
nistus, mille viis läbi pataljoni
kaplan nooremleitnant Ago
Rand ning kaitsevaelinnakus

ühine tavapärasest pidulikum lõunasöök.

Viru jalaväepataljoni eelkäija on 4. jalaväe-
polk, mis oli 1. diviisi väeosa. Alates 1928. aastast
paiknes 4. üksikuks jalaväepataljoniks ümberfor-
meerunud rügement Jõhvis. 1940. aasta juunis
likvideeriti väeosa Nõukogude okupatsiooni ajal.
1992. aasta 22. mail taasloodi Jõhvis Viru jala-
väepataljon, 4. jalaväerügemendi õigusjärglane.
Tänapäeval kuulub väeosa diviisi 1. jalaväe-
brigaadi koosseisu ja valmistab ette reservväelasi
jalaväepataljonidele.

mil.ee

Viru jalaväepataljoni pärg 4. jalaväepolgu ülema kolonel Aleksander Seimani hauakivile Kaitseväe kalmistul.

Esimesed Soome vabatahtlikud Vabadussõja algul Eestit aitamas

Hanno Ojalo

107 aastat tagasi, 30. detsembril 1918 saabusid Tallinna sadamasse esimesed Soome vabatahtlikud, kes olid Eestile appi tulnud. Tegemist oli Martin Ekströmi vabatahtlike pataljoni esimese üksusega. Sel hetkel, kui Punaarmee oli Tallinnast vaid mõnekümne kilomeetri kaugusel, oli Soome vabatahtlike võitlejate saabumine eestlaste võitlusemoraalile hindamatu väärtusega.

Kahjuks on Martin Ekströmi pataljon (soomlaste jaoks nimetusega I Suomalainen Vapaajoukko) jäänud meie ajalookirjutatus teise ja hiljem saabunud suurema soomlaste väeosa – Hans Kalmi juhitud Põhja Poegade Rügemendi (mille esimesed üksused saabusid Tallinna 26. jaanuaril 1919) varju. Seetõttu kirjeldangi siinkohal lühidalt pataljoni tegevust ja selle juhi Martin Ekströmi elulugu.

Martin Ekströmi juhitud pataljoni 1. Kompanii (140 meest) Anto Eskola juhtimisel saabus Eestisse, 1918. aasta 30. detsembri hommikul jäämurdja “Tarmo” pardal Tallinna sadamasse. 2. Kompanii jõudis Eestisse 3. jaanuaril 1919. Sadamas võtsid soomlasi pidulikult vastu Eesti Ajutise Valitsuse esindajad eesotsas peaminister Konstantin Pätsiga ja polkovnik Johan Laidoneriga.

5. jaanuaril suunati Tallinna saabunud Ekströmi vabatahtlike pataljon rindele 1. Diviisi käsutusse.

Selleks kohaks, kuhu soomlased saabusid, oli Jõelähtme. Just sel ajal algas ka Eesti vägede vastupealetung Punaarmee vastu, mis sundis venelased Tallinna lähistelt kiiruga ida poole taganema.

*Soome vabatahtlike salga (Ekströmi pataljoni) 1. kompanii saabumine Tallinna jäälohkuja Tarmo pardal 30. detsembril 1918.
Foto: Eesti sõjamuuseum – kindral Laidoneri muuseum.*

*Soome vabatahtlikud Tallinnas Peetri platsil.
Kolonne ees (vasakult) 1. kompanii ülem kapten Anto Eskola, salga ülem Martin Ekström (vaatab taha), salga adjutant leitnant Elmar Kirotar. 30.12.1918. Parikase foto.
Foto: Tallinna Linnamuuseum*

Kogu Ekströmi pataljonis oli kokku viis kompaniid ja 1157 sõdurit, seega oli tegemist soliidse suurusega väeosaga, pataljoni adjutandiks oli Eesti leitnant Elmar Kirotar. Väeosa jõudis rindele 500–600 mehelises koosseisus 5. jaanuaril, võttis osa Eesti rahvaväe vastupealetungist jaanuaris 1919 ning paistis eriti silma 17. jaanuaril 1919 Utria dessandis ja 19. jaanuaril Narva tagasivallutamisel. Narva lahingus sattusid Ekströmi mehed kokku ka väikese punasoomlaste üksusega, kellest 27 meest langes vangi. Vastavalt Soome kodusõja tavadele lasti vangid kohapeal maha.

Esimene üksusena võttis lahingutest osa leitnant Anto Eskola kompanii, mis osales juba 8. jaanuaril Loksa dessandis. Hävitaja (tol ajal nimetati sellist laeva miiniristlejaks) “Lennuk” toimetas dessandimehed, lisaks soomlastele ka eesti meredessantpataljoni kompanii staabikapten Karl Pauluse juhtimisel, kohale. Dessant valutas edukalt Loksa.

Narva vallutamise eest ülendas ülemjuhataja Johan Laidoner Martin Ekströmi alampolkovnikust polkovnikuks (soomlaste jaoks oli ta nüüd siis *eversti*, rootslastele *överste*), ta sai Eesti aukodakondsuse ja hiljem ka kaks Vabadusristi VR I/1 ja VR II/3.

Pärast Narva vallutamist oli Eesti väejuhatuse huvitatud ka edasitungist ida poole (vähemalt sillapea loomisest jõe idakaldal), kuid Soome üksuste tegevust koordineeriva kindrali Martin Wetzleri arvates ei olnud see vajalik. Seega tõmmati Ekströmi pataljon rindelt tagalasse puhkusele Rakverre ja enam väeosa rindele ei naasnudki. Märtsi lõpuks otsustati pataljon tagasi Soome viia, eelkõige seetõttu, et Soome võitlejate motivatsioon oli langenud, süvenes distsipliinirikkomine ja tüdimus. Soomlaste arvates olid nad oma töö teinud ja ka palgad olid lubatust väiksemad.

Kaotused olid üllatavalt väikesed – kokku langes lahingutes või sai surma muudel põhjustel 31 meest (2% isikkoosseisust). Arvestades Ekströmi sõjameeste suhteliselt väheseid kogemusi oli see hea tulemus.

Martin Eugen Ekström (1887–1954) oli Rootsi sõjaväelane, poliitik ja lisaks veel seikleja. Rootsis sündinud mees paistis silma reisihuvi ja armastusega militaaria vastu.

Martin Ekström astus vabatahtlikuna Rootsi sõjaväkke ja teenis alates 1905. Aastast Uplandi suurtükiväerügemendis. 1911. aasta sai ta seersandi auastme ja suundus koos Rootsi üksusega Iraani, kus tuli koolitada Pärsia sandarmeediat. Seal oli Ekström ametis aastatel 1911–1915 ja sai sandarmeeri kapteni auastme eduka tegevuse eest röövlivõrkude vastu. Vahepeal oli alanud Esimene maailmasõda ja mees liitus nüüd Saksa-Türgi väeosaga, kes võitles Iraanis venelastega. Nüüd sai Ekström ka Saksa sõjaväe leitnandi auastme. 1916. aastal pöördus ta tagasi kodumaale, kus tema uusi auastmeid muidugi ei tunnustatud ja läks erru eruseersandi auastmes.

1. Soome vabatahtlike salga ülem polkovnik Martin Ekström, 1919. Foto: Eesti sõjamuuseum – kindral Laidoneri muuseum.

Kui 1918. aastal algas Soome kodusõda, astus Ekström Soome valgesse väkke leitnandi auastmes. Ta oli esialgu Pietarsaari suurtükiväekoolis patareiuülem, siis aga sõdis esmalt 2. Häme pataljoni ülemana ja sõja lõpus Vaasa rügemendi ülemana. Ekström osales muuhulgas ka Tampere lahingus ja Viiburi vallutamisel. Märtsis 1918 ülendati ta Soome sõjaväe kapteniks ja kohe seejärel ka majoriks. Pärast kodusõja lõppu jäi ta Soome sõjaväkke ja teenis Itämere (meie jaoks siis Läänemere) rügemendi staabiülemana.

Ekströmi Eesti sõjaretkest oli juba ülalpool juttu.

Seejärel elas ta pikemat aega Soomes, teenis kuni augustini 1919 sõjaväes, hiljem oli tegev Soome Kaitseliidus. 1920. aastatel proovis kätt ka ärialal – tegeles jalgrataste autode ja bensiini müügiga.

1934. aastal kolis Ekström tagasi Rootsi ja püüdis osaleda riigi poliitikas väikese rahvussotsialistliku partei juhina.

Kui NSV Liit tungis 1939. aastal kallale Soomele ja algas Talvesõda, tuli Ekström taas vana-

dele kamraadidele appi. Ta oli Talvesõjas Rootsi Vabakorpuse 3. lahingüksuse (soome keeles 3. Taisteluosasto) ülem Lapimaal. Jätkusõja ajal 1941. aastal juhtis ta Hanko rindelõigus 55. rannikupataljoni ehk Ekströmi väeosa.

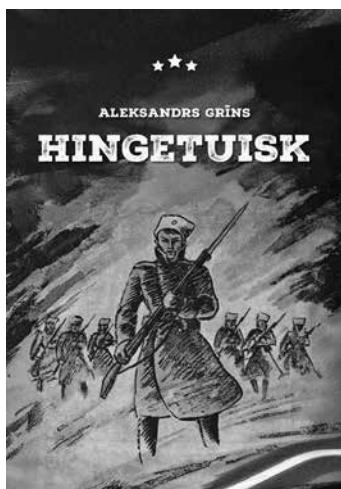
Sõja lõpuperioodil ja pärast sõda tegutses ärimehena Soomes ja Rootsis. Ekström suri 1954. aastal Helsingis 67-aastasena. Ta oli abielus ja kahe poja isa. Huvitav on veel märkida, et Ekström ei suutnud ära õppida soome keelt (eks see ole keeruline keel ka), kuid see-eest rääkis ladsalt pärsia keelt.

Lisaks Eesti Vabadusristidele oli Martin Ekströmil veel terve rida erinevate riikide aumärke:

- Iraani Lõvi ja Päikese Ordu kuldne ja hõbedane Vaprusmedal
- Saksa II klassi Raudrist
- Türgi Sõjamedal
- Soome III ja IV klassi Vabadusrist mõõkade
- Eesti Vabadussõja Mälestusmärk
- Saksa Esimese maailmasõja Aurist.

UUSI RAAMATUID

Aleksandrs Grīns

HINGETUISK

Läti keelest tõlkinud Contra
Kirjastus Grenader, 2025, 592 lk.

Läti suurromaan „Hingetuisk“ (esmakordselt ilmunud 1933–1934) viib lugeja koos läti küttidega Esimese maailmasõja lahinguväljadele, kaevikutesse ja tagalasse, hiljem ka Vabadussõtta ja Riia vabastamise võitlusesse. Raamatus võitlevad kõrvuti nii väljamõeldud kui ka ajalooliselt äratuntavad tegelased. Näiteks Eesti ohvitser Eduard Kristjan Melts võitles tõesti läti küttide hulgas, näidates üles ülimalt vaprust.

Raamat näitab teravalt ja valusalt, kui suur tõenäosus on lahingusse minnes surma saada. Läti kütid kannavad lahingutes suuri kaotusi, sest Vene armee ülemjuhatus silmis on inimestel odavam hind kui laskemoonal. Küllap saab lugeja ka rohkem aimu, miks paljud läti kütid muutusid punasteks ja miks vajab Lätimaa Vabadussõjas nii väga eestlaste abi.

Samuti on romaanis tähtis koht sõdurite isiklikul elul ja tunnetel. Peategelane Artūrs Vanags rebitakse koolipingist sõjakeerisesse, puruneb ta pere, puruneb armastus, kaovad kõik unistused. „Silm silma, hammas hamba vastu,“ ei lakka tiksumast ta peas. Aga mille üle tunnevad sõdurid rõõmu ja viskavad nalja lahingute vahel ja isegi tapluste käigus?

RAAMAT KINDRAL MANIVALD KASEPÕLLUST

13. detsembril toimus Raplamaal Toosikannul Kaitseliidu Rapla maleva jõulupeol kindralmajor Manivald Kasepõllu elust rääkiva raamatu „Meie Kindral Manivald Kasepõld“ esitlus. Autor Mati Laos.

Manivald Kasepõld (sünd. 15. veebruaril 1952) on aastast 1992 Vabariigi Presidenti käskkirja alusel kindralmajor.

Ta oli Kaitseliidu Harju maleva pealik 9. augustis 1990 kuni 19. augustini 1991 ja Kaitseliidu ülem 10. novembrist 1990 kuni 16. novembrini 1992. Teenis Vahipataljoni ülemana aastail 1994–1995. Aastast 2023 on ta Eesti Eruohvitseride Kogu juhatuse esimees.

2018 pälvis Manivald Kasepõld Vabaduse Tammepärja aumärgi.

Rain Terras kirjutab oma Facebooki postituses:

„Manivald Kasepõllu elutükid (vot ei ole killud!) pandi kaante vahele! Minulgi oli au ja rõõm jagada väikest killukest sinna, tema nii sik-sakilises elust.

Manivald Kasepõld on nimi, mis tähendab paljudele seost Eesti taasiseseisvumise ja Kaitseliidu ajalooga. Ta oli Harju maleva pealik ning hiljem Kaitseliidu ülem. Ma olen kuskilt kuulnud või lugenud, et just temalt pärineb legendaarne hetk 19. augustil 1991, kui ta riigipööret kuuldes haaras Makarovi püstoli ja kutsus raadiomaja juurest kaitseliitlasi Tallinna kaitsma. Seda ilma kiivri,

ilma kuulivestita, olulisim seista vabaduse eest.

See raamat on vähemalt mulle veel ahjusoe. Kuid see ei räägi ainult ajaloost. See räägib inimesest, kelle otsused ja tegevus aitasid kujundada Eesti tänast päeva.

Soovitan lugeda kõigile, kes hindavad vabadust, julgust ja ajalugu.“

Fotol surub autoril kätt Aare Hindremäe.

Fotod: Aare Hindremäe

IN MEMORIAM

16. detsembril möödus kuus aastat päevast, kui meie hulgast lahkus jäädavalt **ÜLO TUISK** (12.10.1932 – 16.12.2019).

Tema eestvedamisel taasloodi Kaitseliidu Hiiumaa malevkond aastal 1992.

Ilmselt on Ülo panus Kaitseliidu ja Hiiumaa ajaloos märkimisväärne. Teda märgati, tänati ja tunnustati Kaitseliidu Valgerist III ja II kl teeneteristiga, KL III, II ja I kl teenetemedaliga, KL Lääne maleva teenetemärgiga, Naiskodukaitse Hõberistiga, KL Hiiumaa malevkonna teenetemärgiga, Eesti Endiste Metsavendade Liidu teenetemedaliga, Läänemaa Vabadusvõitlejate Ühenduse teeneteristiga, Soome reservohvitseride ja mitmete teiste autasudega.

Ka Ülo kalm ja kalmusammas on omamoodi tänu ja tunnustus temale. Selle aasta suvel kogunes Hiiumaal väike seltskond ja sai üheskoos võetud väike “risk”. Algatati heatahtekampaania, mille tulemil korrastati kalm ja paigaldati ka vääriline kalmusammas. Kõik see sai teoks tänu toetajatele, oma panusega toetasid algatust 49 isikut ja 2 organisatsiooni. Aitäh!

Ülo surma-aastapäeval asetas kalmusamba ette mälestuspärja Ken Poola ja mälestusküünla süütas Svetlana Aug. Mälestushetkel Käina kalmistul ja sellele järgneval koosviibimisel kohvikus Ruudi osalesid veel Janek Aug, Meelis Pääbo ja Heiki Magnus.

**PALJU
ÕNNE!**

DETSEMBER

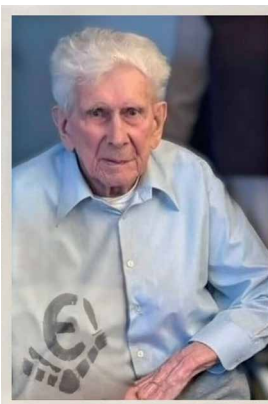
Alari Kuusing
Ivar Kalme
Jaak Lepik
Jaanus Jalajas
Marika Kallemaa
Merle Plovits
Oleg Sesk-Harmut
Sulev Hatto

JAANUAR

Aarne Jääger
Aavo Väli
Boris Mäemets
Eero Hankala
Elmar Tamm
Endel Kask
Heiki Suomalainen
Heino Hints
Lauri Suurmaa
Lembit Miil
Rünno Savir
Simmo Lopsik

**Oleg Sesk-Harmut
101!**

3. detsembril tähistas oma 101. sünnipäeva vabadusvõitleja Oleg Sesk-Harmut (ka Seeske-Harmuth).

Oleg Sesk-Harmut sündis 3.12.1924 Tallinnas. 1943. aastal mobiliseeriti ta Saksa sõjaväe abiteenistusse ning osales rindel Leningradi all, kus teenis välja raudristi. 1944. aastal Kingissepa all Venemaal langes ta vangi, aga tal õnnestus põgeneda. Mees osales Narva ja Krivasoo lahingutes, sügisel viidi ta Saksamaale Neuhammeri õppelaagrisse. Oppelni all murdis väeosa kotist välja, aga peagi langes ta teist korda vangi ning oli Vorkutas laagris. 1946. aastal toodi Oleg Sillamäele ja 1949. aastal Metskülla töölaagrisse, kust ta vabanes, ilma et oleks Siberisse viidud.

Viimased 77 aastat on tema elukohaks olnud Kohtla-Järve linn. Sealses keemiatehnikumis on ta töötanud õppejõuna.

2021. aastal pälvis Oleg Sesk-Harmut Vabaduse Tammepärja aumärgi. Ta on Eesti vabadusvõitlejate Ida-Virumaa ühenduse üks vähestest elus olevatest sõjast osa võtnud liikmetest.

Õnnitleme tähtpäeva puhul ja ikka tugevat tervist!

Infolehe toimetaja – Lauri Suurmaa; fotode autor – Aare Hindremäe, jt; küljendus ja trükk – Grano Digital OÜ

Eesti Vabadusvõitlejate Liit

Address: Toompea 8, Tallinn, 10130

Kontakt: Tel. 666 04 30

e-post: vabadusvoitlus.liit@gmail.com

http://www.evvl.ee

